

Innlagt i foretak

Redaksjonelt

*På under ett år har vi vent oss til
å bruke ordet foretak om det vi
tidligere kalte sykehus*

Da Karl Evang bygde opp en sterk og faglig styrt helseforvaltning etter den annen verdenskrig, sørget han ikke bare for at Helsedepartementet hadde leger i ledende stillinger, han gav dem også medisinske fagtitler. Avdelings- og kontorledere i Helsedirektoratet ble kalt overleger og assisterende overleger, lenger nede i hierarkiet fantes spesialleger og legekonsulenter. Begrepsbruken og stillingsbetegnelsene var selvsagt ikke tilfeldig, men strategisk valgt for å signalisere essensen i virksomheten.

Fra 1.1. 2002 er både spesialisthelsetjenesten og den sentrale helseforvaltning organisert på en ny måte (1). Spesialisthelsetjenesten er innordnet i helseforetak, som er egne rettssubjekter med større styringsrett over egne ressurser. Samtidig bygges den sentrale helseforvaltning kraftig opp gjennom etableringen av to nye store enheter, et Sosial- og helsedirektorat og et Folkehelseinstitutt. Begge disse endringene vil kunne bety noe for helsetjenestetilbudet til norske pasienter. Men så langt er den mest slående forandringen en ny språkdrakt. Der Evang skjøv juristene tilbake og kledde helseforvaltningen i hvitt, erobrer økonomene nå nytt land og kler det i blått.

Foreløpig har reformene, både i spesialisthelsetjenesten og i den sentrale helseforvaltning, vesentlig bestått i å bygge opp topptunge organisasjoner preget av tankegang fra næringsliv og byråkrati. «Profesjonelle» styrer og styreledere er på plass. Administrerende og viseadministrerende direktører og divisjonsdirektører er ansatt. Sykehus er borte som driftsenhet – nå heter det foretak. «Den nye foretaksmodellen gir bedre utnyttelse av kapital og ressurser, og legger til grunn regnskapsloven og prinsippene om avskrivning og operasjonalisering. Forvaltningsmodellen, derimot, er uegnet til eierskap og styringsansvar for operative, produktive enheter som sykehusene i realiteten er,» uttalte reformens far, tidligere helseminister Tore Tønne, på et seminar i regi av Stiftelsen Norsk Luftambulans i slutten av november (2). Selv om det ikke er tvil om at intensjonen er å gi pasientene et bedre tilbud, stusser man over ordvalget. Det er mange andre måter å beskrive hva «sykehusene i realiteten er» på enn ved å si at de er «operative, produktive enheter» – for med «operative» har man her ikke tenkt på kirurgi.

I en kronikk i Aftenposten skriver helseminister Dagfinn Høybråten om sykehusreformen (3). Han lover å legge full kraft i gjennomføringen av reformen for at den skal

bli både «lønnsom og bra for pasientene». Likevel er det de økonomiske, forvaltningsmessige og styringsmessige sider som dominerer i de forhold helseministeren sier han skal legge full kraft i å gjennomføre. Hele språkbruken og tankemønsteret som ligger til grunn er overraskende økonomistisk og byråkratisk. I kronikken forekommer ordet «styring» 16 ganger. «Pasient» forekommer fire ganger, og «kvalitet» brukes én gang. Ikke en eneste gang brukes begreper som diagnostikk, behandling, pleie og omsorg!

Nyorganiseringen av både den sentrale helseforvaltning og av spesialisthelsetjenesten er nå iverksatt, men fortsatt er mange sentrale stillinger ubesatt. Dermed er det for tidlig å gjette hvor og hvordan utviklingen vil gå. Det er imidlertid meget oppmuntrende at mange dyktige fagfolk, både leger og andre, er ansatt i sentrale posisjoner så langt. Når alt kommer til alt, er det personer, ikke paragrafer og strukturer, som skal sørge for at reformens intensjon om en bedre helsetjeneste for pasientene, blir virkelighet. Disse personene har mulighet til å vise at den nye språkbruken ikke vil infisere den praksis som vil bli fulgt og den pleie som vil bli gitt.

I sykehusene skal pasientene først og fremst behandles profesjonelt, omsorgsfullt og virkningsfullt. Å sørge for at dette er mulig, er helseministerens ansvar. Å få det til å skje i praksis, er nå foretakenes ansvar. Å følge hvordan reformen slår ut for pasientene, er en oppgave for Tidsskriftet.

Charlotte Haug

Tidsskrift for Den norske lægeforening
Postboks 1152 Sentrum
0107 Oslo

*Charlotte Haug (f. 1959) er redaktør av
Tidsskriftet*

Litteratur

1. Ot.prp. nr. 66 (2000–2001).
2. <http://www.legeforeningen.no/index.db?id=6080> (17.12.2001).
3. Høybråten D. Jeg er ansvarlig for sykehusene. Aftenposten (morgenutgave) 6.12.2001: 16.